

Archivy školám, archiváři učitelům/Archives to the Schools, Archivist to the Teachers

Markéta Járová

Motto: „Naším cílem není naučit učitele učit, ale informovat je o tom, co, kde a jak mohou v archivech pro výuku využít.“

Ve dnech 4. a 5. listopadu 2014 se v sídle Národního archivu (NA) v Praze na Chodovci konala konference *Archivy školám, archiváři učitelům*. Jak název napovídá, cílovou skupinou, pro niž byla konference určena, byli zejména pedagogové všech typů škol, dále studenti středních a vysokých škol, archiváři a laická i odborná veřejnost. Konference byla uspořádána u příležitosti 60. výročí vzniku jednotné archivní sítě a konala se pod záštitou ministra vnitra a ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Důvodem, proč se archiváři rozhodli spojit své síly a uspořádat zmíněnou konferenci, bylo především poskytnout pedagogům informace o tom, co, kde a jak mohou v archivech pro výuku využít, za jakých podmínek je možné v archivech studovat, jaké druhy archiválií a kterých původců jsou uloženy v jednotlivých typech archivů, jaká témata jsou nejčastěji v archivech studována či jaké úřední agendy jsou archivům přikázány. Kromě toho bylo smyslem konference přiblížit zájemcům nové možnosti přístupu k archiváliím, digitalizaci matrik, listin a dalších typů archivních souborů či představit projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky *Digitální vzdělávání*.

Hlavní programový blok se odehrával formou přednášek v konferenčním sále NA. Prezentace, workshopy, praktické ukázky práce s archiváliemi (archiválie online) poté probíhaly na několika místech zároveň: v malém přednáškovém sále, badatelně či u oválného stolu, a to opakovaně během obou konferenčních dnů. Účastník konference si tak mohl vybrat z pestré nabídky, který příspěvek si chce vyslechnout či jaké aktivity by se rád zúčastnil. Jelikož se z důvodu pracovní vytíženosti nemohl

dostavit ani ministr vnitra Milan Chovanec, ani ministr školství, mládeže a tělovýchovy Marcel Chládek, ujala se úvodního slova jedna z organizátorek konference a vedoucí 8. oddělení NA Emilie Benešová. Po přivítání různorodého auditoria promluvila o online využívání archiválií, dnes již běžné záležitosti ve všech paměťových institucích, či o práci s veřejností a médií formou výstav, prezentací, nových publikací, exkurzí, veřejného promítání či dnů otevřených dveří. Vývoj sítě českých (československých) archivů během uplynulých 60 let představila v zastoupení za nepřítomného ředitele odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra České republiky (OAS SS MV ČR) Jiřího Úlovce jeho zástupkyně a další organizátorka konference Lenka Linhartová. Posluchače seznámila se základními legislativními předpisy, které postupně vedly k široké otevřenosti archivů, i se zákony, které naopak studium omezují. Poté ředitelka NA Eva Drašarová zhrnula přibližila ústřední archiv českého státu, který ve svých depozitářích uchovává archiválie od roku 1158 do současnosti. Zmínila organizaci archivu, personál, rozpočet a vtipně označila archiváře z pohledu učitelů jako „*to jsme my, kteří mají Zlatou bulu sicilskou*“. Státní oblastní archivy, jejich organizaci a rozvoj představila Eva Šimicová z OAS SS MV ČR. Zmínila všechny oblastní archivy, jejich publikace (sborníky, ročenky), archivní zákon či sbírky matrik. Zemské archivy zastupovali ředitel Zemského archivu (ZA) v Opavě Karel Müller a ředitelka Moravského zemského archivu (MZA) v Brně Kateřina Smutná, kteří nastínili jejich strukturu a historický vývoj. MZA v Brně byl založen z iniciativy Moravského zemského sněmu v roce 1837 a pečuje o archivní fondy vzniklé z činnosti stavovských, státních a samosprávných institucí pro zemi Moravskou. ZA v Opavě vznikl v roce 1927, jeho základem se stal Archiv země Slezské, archivy stavovských písemností knížectví opavského a krnovského, ke kterým byly připojeny fondy úřadů se zemskou působností. O archivech stojících mimo síť státních archivů hovořila Jiřina Prokopová z OAS SS MV ČR. Nastínila, jak, kdy a proč vznikaly specializované archivy, jakou legislativou se řídí a jaké informace mohou badatelům poskytnout. Vladimír Růžek, taktéž za OAS SS MV ČR, svůj příspěvek zaměřil na podmínky prezenčního studia v různých typech archivů a Josef Herink z Národního ústavu pro vzdělávání přednesl informace o využití archivů ve školní praxi a především ve výuce dějepisu. Poté se přednášející rozmístili na předem určená stanoviště. V sekci prezentací a workshopů vystoupili mj. s

příspěvkem *Filmově vzdělávací projekty Národního filmového archivu (NFA)* ředitelka sekce neaudiovizuálních sbírek NFA Tereza Czesany Dvořáková a koordinátor filmové výchovy NFA Jiří Forejt. Společný programový blok archivů vysokých škol zahájil Marek Durčanský, vedoucí Ústavu dějin Univerzity Karlovy, a Petr Cajthaml, vedoucí Archivu Univerzity Karlovy. Jejich příspěvek představil Ústav dějin a archiv UK jako příklad paměťové instituce, která ve své každodenní činnosti kombinuje úkoly z oblasti archivnictví, vysokoškolské administrativy, výzkumu a výuky v oblasti dějin vzdělanosti. Zároveň byly v rámci příspěvku prezentovány faksimile listin spojených se založením pražské univerzity (zakládací listina Karla IV. a papeže Klimenta VI.; tzv. Eisenašský diplom). Postupně byl představen Archiv Masarykovy univerzity a jeho archivní fondy a sbírky, Archiv ČVUT, jeho archiválie a možnosti jejich využívání, Univerzitní archiv Mendelovy univerzity v Brně, Archiv VUT v Brně, Archiv VŠB–Technické univerzity Ostrava, Archiv České národní banky, Archiv České televize a jeden z nejmladších archivů ČR, Archiv bezpečnostních složek (ABS). Ředitel Vojenského historického archivu (VHA) Július Baláž promluvil o vojenském archivnictví, okruhu jeho původců, základních informacích o jeho archivních souborech a možnostech bádání.

Formou workshopů byly účastníkům konference nabídnuty různé zajímavé příspěvky, např. praktické ukázky práce s aplikací Acta Publica a indikační skici, počítačové databáze VHA, byl představen projekt poznávání minulosti města či obce, specifický druh archiválií – úřední knihy městské provenience, církevní restituce, politické perzekuce v archivních souborech NA a ABS. Karel Řeháček a Markéta Járová ze Státního oblastního archivu (SOA) v Plzni se ve svém příspěvku věnovali problematice osobních fondů v archivech, zmínili možnosti jejich získávání a archivního zpracování, způsoby a možnosti zpřístupnění a jejich využití v názorné výuce dějepisu na základních a středních školách. SOA v Třeboni představil svůj velmi dobře fungující digitální archiv, který zpřístupňuje množství zdigitalizovaných dokumentů, např. kompletně digitalizovanou Sbírkou matrik Jihočeského kraje, kroniky, veduty, soupisy poddaných či historické mapy z velkostatkových fondů. V badatelně probíhaly souběžně praktické ukázky práce s archiváliemi. Laděna Plucarová ze SOA v Třeboni se zaměřila na genealogii-práci s prameny a společně s

Vlastimilem Koldou přiblížili poklady tohoto jihočeského archivu, např. sbírku Historica, která byla prohlášena za národní archivní památku, či rodinné archivy, např. Schwarzenberků nebo Buquoyů. Dále bylo možno zhlédnout praktickou ukázkou online studia starých map, sestavování rodokmenu či instruktáž čtení starých textů. Zájemci si mohli rovněž vybrat z bohaté nabídky exkurzí. Konference *Archivy školám, archiváři učitelům* byla přijata účastníky z řad učitelů, studentů i samotných archivářů velmi kladně. Rada pedagogů během příspěvků živě debatovala s přednášejícími a shodla se na tom, že uskutečněná konference pro ně byla užitečná a v mnohém velmi přínosná pro výuku, a to nejen v hodinách dějepisu. Předsevzatý cíl organizátorů konference byl tedy naplněn.

O autorce: *Mgr. Markéta Járová* je archivářkou SOA v Plzni.

Příloha č. 2 PhDr. Karel Řeháček a Mgr. Markéta Járová (SOA v Plzni) a přednáška o osobních fondech v archivech

